

Η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή στην προσχολική εκπαίδευση: συνεντεύξεις με νηπιαγωγούς

Βασίλειος Οικονομίδης, Νικόλαος Ζαράνης
vasoikon@yahoo.com, nzaranis@edc.uoc.gr
ΠΤΠΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα επικεντρώθηκε στη διερεύνηση των χρήσεων των υπολογιστών από τις νηπιαγωγούς στην Προσχολική Εκπαίδευση. Αρχικά, παρουσιάζονται η γενική προβληματική, που αφορά την εισαγωγή των υπολογιστών στην Προσχολική Εκπαίδευση, καθώς και τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει ο νηπιαγωγός και η στάση του απέναντι στη χρήση των υπολογιστών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων νηπιαγωγών διαπιστώσαμε ότι αντιμετωπίζουν τον υπολογιστή περισσότερο ως μέσο για την εκτέλεση γραφειοκρατικών εργασιών και την προετοιμασία της διδασκαλίας και λιγότερο ως ένα εκπαιδευτικό εργαλείο που χρησιμοποιείται κατά τη διεξαγωγή της. Ουσιαστικά, αντιλαμβάνονται τον Η.Υ. ως αυτόνομη συσκευή χωρίς να γνωρίζουν τις ευρύτερες δυνατότητές του ως μέρος των ΤΠΕ. Το αποτέλεσμα αυτό ερμηνεύεται κυρίως από τις περιορισμένες γνώσεις των νηπιαγωγών για τις ΤΠΕ και τη χρήση τους στο σχολείο και αποτελεί έναυσμα για περαιτέρω διερεύνηση της αξιοποίησης των ΤΠΕ στο ελληνικό νηπιαγωγείο.

Λέξεις κλειδιά: νηπιαγωγείο και ΤΠΕ, ΤΠΕ και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών

Εισαγωγή

Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής (Η.Υ.) στο πλαίσιο της Προσχολικής Εκπαίδευσης μπορεί να αξιοποιείται σε ποικίλες ενέργειες, διαδικασίες και εργασίες, όπως: α) Η υποστήριξη της διοικητικής λειτουργίας του σχολείου απλοποιώντας γραφειοκρατικές εργασίες όπως οργάνωση της βιβλιοθήκης, οικονομικής διαχείρισης, σύνταξη εγγράφων (Παπαδάκης & Χατζηπέρης, 2005; Παπαβασιλείου & Τσιατσιάνας, 2001; Καστής, 2001). β) Η υποστήριξη του σχεδιασμού και της προετοιμασίας της διδασκαλίας μέσω της εύρεσης πληροφοριών και της δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού (Παπαδάκης & Χατζηπέρης, 2005; Παγγέ, 2002). Η χρήση του ως εποπτικού μέσου που αποτελεί. δ) Η χρήση του για την επικοινωνία του νηπιαγωγείου με την κοινότητα (διοίκηση, φορείς, γονείς, δημιουργία ιστοσελίδας του νηπιαγωγείου, προσωπική ενημέρωση των νηπιαγωγών για εκπαιδευτικά και άλλα θέματα (Passey, 2001; Καστής, 2001; Ράπτης & Ράπτη, 2004). ε) Η χρήση κατά τη διδασκαλία που αποτελεί την κορυφαία πτυχή τη αξιοποίησής του στο σχολικό σύστημα ιδιαίτερα όταν εξασφαλίζεται η αλληλεπίδραση του παιδιού με τον Η.Υ. Ο Η.Υ. στην περίπτωση αυτή ενσωματώνεται στη διαδικασία της αγωγής και μάθησης όχι απλά ως ένα μέσο που χειρίζεται ο εκπαιδευτικός, αλλά ως παιδαγωγικό υλικό με το οποίο αλληλεπιδρά δημιουργικά ο μαθητής κι συμβάλλει στη μαθησιακή προσπάθεια του παιδιού και την επαφή του με τον κόσμο των νέων τεχνολογιών (Fletcher-Flinn & Gravatt, 1995; Μικροπούλου, et al., 1994).

Είναι προφανές ότι η εισαγωγή του Η.Υ. στο νηπιαγωγείο αφορά κυρίως την τελευταία χρήση του, καθώς έχει σημειωθεί ότι προσφέρει δυνατότητες για πειραματισμό, διερεύνηση, παιχνιδιώδη και ενεργό εκμάθηση, ποικίλους αισθητήριους και εννοιολογικούς τρόπους,

λιγότερο διανοητικό μόχθο, αύξηση της ταχύτητας συλλογισμών, μάθηση που σέβεται και προσαρμόζεται καλύτερα σε ατομικούς ρυθμούς και χαρακτηριστικά, περισσότερο ανεξάρτητη μάθηση, ενίσχυση της αφαιρετικής λειτουργίας και αποτελεί σύγχρονο εναλλακτικό τρόπο εργασίας και επιτυχούς μάθησης, (Βοσνιάδου, 2006; Δαγδιλέλης & Κασκάλης, 2001; Ράπτης & Ράπτη, 2004; Διαμαντάκη κ.α., 2001). Ο Η.Υ. δεν μπορεί να αντικαταστήσει τους εκπαιδευτικούς, αλλά βοηθάει τα παιδιά να αυξάνουν την υπευθυνότητά τους και να παίρνουν αποφάσεις (Bredenkamp & Rosegrant, 1994). Αν και οι υπολογιστές φέρνουν συχνά νέες δυνατότητες διδασκαλίας και καινοτόμες δραστηριότητες, που μπορούν να καταστήσουν τη μάθηση ευκολότερη και διασκεδαστική, εντούτοις, είναι τελικά οι νηπιαγωγοί που κάνουν τη διαφορά στη διεξαγωγή της διδασκαλίας καθώς καθοδηγούν τους μαθητές προς τη γνώση, τους ενισχύουν στην αντιμετώπιση δυσκολιών και τους υποστηρίζουν στην επεξεργασία καταστάσεων προβληματισμού (Liang & Johnson, 1999).

Ο Η.Υ. έχει θέση στο νηπιαγωγείο, εάν γίνει μια από τις περιοχές ενδιαφέροντος του παιδιού στο περιβάλλον της τάξης και η νηπιαγωγός μπορεί να υποβοηθήσει την ενασχόληση του παιδιού με τον Η.Υ. με αναπτυξιακά κατάλληλους τρόπους (Killian et al., 1986; Shipley, 1990). Η ενσωμάτωση του Η.Υ. στις θεματικές ενότητες της διδασκαλίας αποτελεί την καλύτερη αφετηρία, ώστε η χρήση του να ωφελήσει τα μικρά παιδιά (Haugen, 1998). Απαραίτητος είναι ο εξοπλισμός του νηπιαγωγείου με ικανό αριθμό υπολογιστών κατάλληλα χωροθετημένων στην αίθουσα διδασκαλίας και όχι στο γραφείο της νηπιαγωγού ώστε να ασκείται σημαντική επίδραση στις εκπαιδευτική πράξη και τα παιδιά να αποκτούν κατάλληλες μαθησιακές εμπειρίες (Ζαράνης & Οικονομίδης, 2008; Ντολιοπούλου, 2002).

Η εισαγωγή του Η.Υ. και ευρύτερα της Πληροφορικής στο ελληνικό νηπιαγωγείο γίνεται με το *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ)* (ΥΠΕΠΘ - ΠΙ, 2002) στο οποίο δίδεται έμφαση στην εξοικείωση του μαθητή με τις βασικές λειτουργίες του Η.Υ. και με τη χρήση του ως εργαλείου επικοινωνίας και μάθησης, δηλαδή στον «*πληροφορικό αλφαριθμητισμό*» και όχι τόσο στην παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία (Μικρόπουλος, 2006; Κόμης & Παπανδρέου, 2005). Επίσης, στον Οδηγό νηπιαγωγού (Δαφέρμου κ.α., 2006) το κεφάλαιο για τον ηλεκτρονικό υπολογιστή είναι το λιγότερο ανεπτυγμένο, χωρίς προτεινόμενες δραστηριότητες που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν θεματικές προσεγγίσεις και σχέδια εργασίας.

Η εισαγωγή της Πληροφορικής μέσω του ΔΕΠΠΣ και ο αυξανόμενος εξοπλισμός των νηπιαγωγείων με Η.Υ. οδηγεί στο ερώτημα της αξιοποίησής τους από νηπιαγωγούς και παιδιά. Προσπαθώντας να συμβάλουμε στην απάντηση του ερωτήματος αυτού διεξαγάγαμε την παρούσα έρευνα με σκοπό να ανιχνεύσουμε τους τρόπους με τους οποίους χρησιμοποιούν οι νηπιαγωγοί τον Η.Υ. στην τάξη τους.

Δείγμα και μεθοδολογία της έρευνας

Δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 20 νηπιαγωγοί που υπηρετούσαν σε δημόσια νηπιαγωγεία του Ρεθύμνου, εξοπλισμένα με Η.Υ. το Φεβρουάριο του 2007. Πέντε νηπιαγωγοί είναι απόφοιτες Σχολών Νηπιαγωγών και οι υπόλοιπες είναι απόφοιτες Παιδαγωγικών Τμημάτων Προσχολικής Εκπαίδευσης. Βρίσκονται στην ηλικία των 26-53 ετών με μέσο όρο τα 37 έτη και έχουν 2-30 έτη υπηρεσίας με μέσο όρο τα 11,2 έτη. Γνώσεις χειρισμού Η.Υ. και προγραμμάτων διέθεταν οι 12 από αυτές.

Ως μέθοδο έρευνας ακολουθήσαμε την ημιδομημένη συνέντευξη των συμμετεχουσών με τον ερευνητή, στο γραφείο του τελευταίου. Οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνούνταν και διαρκούσαν από 18'.52'' έως 32'.16 με μέσο όρο τα 27'.10'' λεπτά της ώρας. Οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν και η επεξεργασία τους έγινε με τη μέθοδο της μελέτης

περιεχομένου στην ποιοτική της μορφή. Η κατηγοριοποίηση των κειμένων έγινε με βάση το θέμα που έθιγαν. Αρχικά κατηγοριοποιήθηκαν οι 5 πρώτες συνεντεύξεις, έτσι ώστε να διαμορφωθούν οι βασικές κατηγορίες κατάταξης. Η κατηγοριοποίηση των υπόλοιπων συνεντεύξεων έγινε με βάση τις κατηγορίες αυτές, ενώ, στις ελάχιστες περιπτώσεις που υποκειμένων δεν διαφοροποιούνταν έντονα μεταξύ τους και έτσι δεν υπήρξε ανάγκη πολύπλοκων κατηγοριοποιήσεων (Neuendorf, 2002). Οι ερωτήσεις που αναλύονται εδώ αφορούν τη χρήση του Η.Υ. στο νηπιαγωγείο τους.

Αποτελέσματα της έρευνας

Παρακάτω παρουσιάζονται τα κυριότερα αποτελέσματα της έρευνας μέσα από χαρακτηριστικές απαντήσεις των συμμετεχουσών και θα ακολουθήσει η συζήτησή τους.

Η κυριότερη χρήση του Η.Υ. στο νηπιαγωγείο ήταν κατά το σχεδιασμό και την προετοιμασία της διδασκαλίας, ιδιαίτερα στη δημιουργία εποπτικού υλικού και στην εύρεση σχετικών με το θέμα της διδασκαλίας πληροφοριών:

«Τώρα με το διαδίκτυο μπορείς να βρεις πολύ καλά πράγματα (εικόνες και άλλα) και να ετοιμάσεις ωραίο εποπτικό υλικό» (Υ2).

«Όταν δεν ξέρω κάτι για το θέμα που έχουμε μπλαίνω σε μια μηχανή αναζήτησης και βρίσκω σχεδόν πάντα αυτό που ψάχνω.» (Υ17).

Δεν λείπει βέβαια και η περίπτωση κατά την οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί μία διδασκαλία που υπάρχει στο διαδίκτυο, αν και δεν «ομολογείται» εύκολα:

«Έχω κατεβάσει ολόκληρες έτοιμες διδασκαλίες από εκπαιδευτικές ιστοσελίδες. Παίρνεις ιδέες.» (Υ14).

Λιγότερο συνηθισμένη είναι η περίπτωση της χρήσης του Η.Υ. ως εποπτικού μέσου κατά τη διδασκαλία:

«Τον χρησιμοποιώ για να τους δείχνω μικρά βιντεάκια από dvd ή για να ακούσουμε μουσική-τραγούδι από cd» (Υ3).

«Δεν είναι και τόσο εύκολο να τον χρησιμοποιήσεις ως εποπτικό μέσο: υπάρχει ο κίνδυνος τα παιδιά να τον χτυπήσουν (ξέρεις πως κάνουν, πως ορμάνε όταν τους αρέσει κάτι).» (Υ7).

«Χωρίς προβολέα και χώρο προβολής, εδώ και οι τοίχοι έχουν ράφια και εργασίες παιδιών πώς να τον χρησιμοποιήσω; Πώς να δουν τα παιδιά σε μια τόσο μικρή επιφάνεια;» (Υ17).

Η χρήση του Η.Υ. για λόγους επικοινωνίας κυρίως των ίδιων των νηπιαγωγών (προσωπική επικοινωνία) και πολύ λιγότερο για την επικοινωνία του νηπιαγωγείου με φορείς (υπηρεσιακή επικοινωνία) είναι η επόμενη κατηγορία που εντοπίσαμε:

«Καμιά φορά θα μπω στο mail μου αν έλθω πολύ νωρίς το πρωί ή πριν φύγω, ειδικά τα απογεύματα που είμαι στο Ολοήμερο.» (Υ6).

«Η αλληλογραφία γίνεται κυρίως με τον ... παραδοσιακό τρόπο. Άλλωστε λίγα νηπιαγωγεία ακόμα έχουν e-mail.» (Υ5).

Η χρήση του Η.Υ. από α παιδιά κατά τη διδασκαλία ή κατά τις ελεύθερες δραστηριότητες είναι ακόμα σπανιότερη και αυτό οφείλεται κυρίως στο φόβο των νηπιαγωγών για την ασφαλή χρήση του Η.Υ. από τα παιδιά, αλλά και στην περίπτωση εστίασης του ενδιαφέροντος των παιδιών στον Η.Υ. και όχι στο θέμα της διδασκαλίας :

«Το αποφεύγω. Αν τον ρίξουν; Αν τον χαλάσουν; Ποιος τον πληρώνει; Πώς διορθώνεται;». (Υ14).

«Δεν ξέρω, μάλλον το έχω δει με φόβο, με επηρεάζει και η συνάδελφος που δεν ξέρει καθόλου και φοβάται, και έτσι δεν αφήνω να τον χρησιμοποιούν τα παιδιά κατά τη διάρκεια της ημέρας.» (Υ8).

«Μία φορά τον χρησιμοποίησαν και τους άρεσε. Αλλά πρέπει να βάλεις κανόνες, να ορίσεις τη σειρά που θα έλθουν, να είσαι συνέχεια από πάνω, να βλέπεις και όσους δεν παίζουν εκείνη τη στιγμή. Με τόσα παιδιά δεν ξέρω αν αξίζει τόση κόραση.» (Υ11).

«Άσε που, όταν δουν τον Η.Υ., ξεχνούν οτιδήποτε συζητάμε και επικεντρώνονται σε αυτόν και τι άλλο μπορεί να κάνει.» (Υ4).

«Ξέχασαν τι συζητούσαμε και άρχισαν να λένε για τον υπολογιστή του σπιτιού τους, του πατέρα τους και τέτοια. Λέω και εγώ από μέσα μου 'Εγώ τον έφερα για να με διευκολύνει στη διδασκαλία, όχι για να μου τη χαλάσει' και δεν ξαναχρησιμοποίησα στην τάξη.» (Υ16).

Σχεδόν καθόλου δεν χρησιμοποιείται από τις νηπιαγωγούς του δείγματός μας ο Η.Υ. για διοικητικούς σκοπούς, αν και αναγνωρίζουν ότι κάτι τέτοιο θα μείωνε τη γραφειοκρατία, αν συνέτρεχαν κάποιες προϋποθέσεις:

«Όλα τα γράφουμε με το χέρι. Αν είχαμε ένα πρόγραμμα με ηλεκτρονικό πρωτόκολλο, μητρώο μαθητών κ.ά, μάλλον θα βοηθούσε.» (Υ1).

«Μόνο τις αιτήσεις για άδεια γράφουμε στον υπολογιστή, για να είναι ωραίες!!! Αφού για τα περισσότερα (στατιστικά, αιτήσεις) υπάρχουν έτοιμα έντυπα που απλά τα συμπληρώνουμε.» (Υ19).

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι νηπιαγωγοί που εμφανίστηκαν να χρησιμοποιούν έστω και λίγο με οποιοδήποτε τρόπο τον Η.Υ. είναι εκείνες που είχαν γνώσεις χρήσης Η.Υ. Αντίθετα, εκείνες που δεν διέθεταν ανάλογες γνώσεις δεν χρησιμοποιούσαν σε καμία περίπτωση το Η.Υ. προβάλλοντας ως επιχείρημα την έλλειψη αυτών των γνώσεων:

«Εγώ δεν ξέρω να τον χειρίζομαι, γι' αυτό και δεν τον χρησιμοποιώ» (Υ20).

Ερμηνεία - Συζήτηση των αποτελεσμάτων

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι αν και οι νηπιαγωγοί αντιλαμβάνονται τις ποικίλες δυνατότητες χρήσης του Η.Υ. στο νηπιαγωγείο, όπως έχουν δείξει και άλλες έρευνες (Γκρίτσιη κ.α., 2000; Κυρίδης κ.α., 2003; Ellison, 1993; Landerholm, 1994; Specht et al., 1999). Ιδιαίτερα η χρήση του Η.Υ. στις γραφειοκρατικές λειτουργίες του σχολείου (σύνταξη διοικητικών εγγράφων και σχετική αλληλογραφία) σε πολλές έρευνες συγκεντρώνει τη μεγάλη αποδοχή των εκπαιδευτικών (Κολτοάκης, 2007; Βοσνιάδου, 2006), ενώ για τις υπόλοιπες χρήσεις του Η.Υ. στο σχολείο η αποδοχή από τους εκπαιδευτικούς μετριάζεται (Μαργετουσάκη, 2002). Αξίζει να σημειωθεί ότι σχετικές έρευνες σε δασκάλους έδειξαν ότι ένας μικρός αριθμός αυτών χρησιμοποιούσε περιστασιακά τον Η.Υ. για την προετοιμασία της διδασκαλίας τους (Κουσουράκης κ.α., 2000). Επίσης, η Landerholm (1994), έδειξε ότι παρά τη θετική στάση των νηπιαγωγών για τη χρήση του Η.Υ. στο νηπιαγωγείο, λίγες από αυτές τον χρησιμοποιούσαν συχνά κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται προφανώς στο γεγονός ότι έχουν πεισθεί από τη δυνατότητα αξιοποίησης του υπολογιστή σε γραφειοκρατικές ανάγκες, όπως συμβαίνει σε κάθε υπηρεσία, έχουν πεισθεί για τη δυνατότητα που προσφέρει στην αναζήτηση πληροφοριών, εικόνων, σχεδιαγραμμάτων κ.ά., αλλά δεν έχουν πεισθεί για τη συμβολή του στη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης. Η επιφυλακτική αυτή θέση για την συγκεκριμένη χρήση του υπολογιστή ενδέχεται να οφείλεται: α) στην αντίληψή τους για τον Η.Υ. ως εποπτικό και όχι ως διδακτικό-εκπαιδευτικό μέσο (Διαμαντάκη κ.α., 2001), και β) στην άγνοιά τους για την ανάλογη χρήση του από τις ίδιες (Παπαδόπουλος, 2001) και πολύ περισσότερο για την αλληλεπιδραστική χρήση του από τα παιδιά. Έχει άλλωστε επισημανθεί ότι: α) εκπαιδευτικοί με λίγες γνώσεις και χαμηλή αυτοπεποίθηση για τη χρήση του Η.Υ. αποφεύγουν να τον χρησιμοποιήσουν στη διδασκαλία τους (Μακράκης, 2002; Καράμηνας, 2007; Μπίκος, 1995) και β) εκπαιδευτικοί από χώρες με χαμηλό βαθμό ένταξης των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό τους σύστημα, όπως η Ελλάδα έχουν λιγότερη εμπιστοσύνη στη χρήση των ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία από ό,τι οι συνάδελφοί τους από χώρες με υψηλό βαθμό ένταξης των ΤΠΕ στο εκπαιδευτικό τους σύστημα (Γερμανός & Κλιάπης, 2002). Οι νηπιαγωγοί του δείγματός μας εμφανίζουν και τα δύο παραπάνω χαρακτηριστικά, ιδιαίτερα όσον αφορά την ένταξη των ΤΠΕ στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Ενδέχεται ακόμα, να νιώθουν

κάποια σχετική απειλή από τον Η.Υ. και να μη τη διατυπώνουν ρητά (Διαμαντάκη κ.α., 2001), αλλά να την εκδηλώνουν έμμεσα μη συμφωνώντας με τη χρήση του Η.Υ. στη διδασκαλία (στρατηγική άμυνας), δηλαδή στη διαδικασία μέσω της οποίας μπορεί να αμφισβητηθεί ο ρόλος τους. Και αυτό επειδή είναι προφανές ότι η αμφισβήτηση του ρόλου του εκπαιδευτικού δεν προέρχεται από τη χρήση του Η.Υ. σε διαδικασίες γραφειοκρατικές ή σχεδιασμού και προετοιμασίας του μαθήματος, κατά τις οποίες τον Η.Υ. χειρίζεται ο εκπαιδευτικός, αλλά από τη χρήση του Η.Υ. στη διδασκαλία, κατά την οποία τα παιδιά κυρίως πρέπει να χειρίζονται τον υπολογιστή. Θεωρούμε ότι είναι αναμενόμενο να διατυπώνονται τέτοιες επιφυλακτικές απόψεις καθώς βρισκόμαστε στην αρχή της εισαγωγής των ΤΠΕ στο ελληνικό νηπιαγωγείο όσον αφορά την εντονότερη ενσωμάτωσή τους στο διδακτικό έργο. Πιστεύουμε ότι αυτή η επιφυλακτική θέση των νηπιαγωγών απομακρύνει την ουσιαστική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην Προσχολική Εκπαίδευση ως εργαλείο μάθησης και δεν παρέχει στα παιδιά ευκαιρίες εκπαιδευτικής χρήσης τους.

Το γεγονός ότι η έλλειψη σχετικών γνώσεων χειρισμού αλλά και ενσωμάτωσης του Η.Υ. στη διδακτική πράξη συμφωνεί με προηγούμενες έρευνες (Specht et al., 1999; Sexton et al., 1999; Tsitouridou & Vryzas, 2004; Κυρίδης κ.α., 2003; Κασιμάτη κ.α., 2002; Κυρίδης κ.α., 2003; Διαμαντάκη κ.α., 2001). Οι Groves, Jamigan και Eller (1998) διαπίστωσαν ότι οι νηπιαγωγοί αφενός ανησυχούσαν μήπως η ελλιπής κατάρτισή τους στους υπολογιστές οδηγούσε στην πρόκληση ζημιών σε αυτούς κατά τον χειρισμό τους, και αφετέρου δεν είχαν εμπιστοσύνη στην ικανότητά τους να διδάξουν τα παιδιά, πώς να χρησιμοποιήσουν και να φροντίσουν τον Η.Υ. Άλλωστε, σχετικές έρευνες έχουν δείξει ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι ικανοί στην ενσωμάτωση και χρήση των υπολογιστικών και δικτυακών τεχνολογιών στη σχολική τάξη και το σχολικό πρόγραμμα σπουδών, να είναι σε θέση να επιτυγχάνουν τους διδακτικούς και μαθησιακούς στόχους του σχολικού προγράμματος με τη χρήση της τεχνολογίας στην τάξη του (Johnson et al., 2000; Williams et al., 2000; Makrakis, 1997). Επομένως, οι νηπιαγωγοί χρειάζεται να είναι ικανοί και αποτελεσματικοί χρήστες Η.Υ., να εκπαιδευτούν σε εφαρμογές των υπολογιστών στη διδασκαλία και τη μάθηση στο νηπιαγωγείο, να γνωρίζουν πώς να οργανώνουν την τάξη και να σχεδιάζουν δραστηριότητες, έτσι ώστε οι Η.Υ. να αποτελούν απαραίτητο και αναπόσπαστο μέρος της παιδαγωγικής διαδικασίας (Powell, 1999; Baron et al., 1997; Nanlohy, 1997). Εδώ επισημαίνεται η χρησιμότητα μιας επιμόρφωσης των νηπιαγωγών συζήτησαν την εκπαιδευτικών, που θα βοηθήσει ώστε να ενσωματωθεί ο Η.Υ. στο νηπιαγωγείο και στο πρόγραμμα σπουδών, με αποτέλεσμα να καταστούν οι νηπιαγωγοί θετικότεροι απέναντι στη χρήση του Η.Υ. (Dublin et al., 1994).

Βασικό συμπέρασμα της έρευνας αυτής είναι ότι οι νηπιαγωγοί αντιλαμβάνονται τις ποικίλες δυνατότητες χρήσης του Η.Υ. στο νηπιαγωγείο, αντιμετωπίζοντας τον περισσότερο ως μέσο για την εκτέλεση γραφειοκρατικών εργασιών και την προετοιμασία της διδασκαλίας και λιγότερο ως ένα εκπαιδευτικό εργαλείο που χρησιμοποιείται κατά τη διεξαγωγή της. Ουσιαστικά, δεν αντιλαμβάνονται τον Η.Υ. ως μέρος των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι ΤΠΕ στο σχολείο, αλλά ως μεμονωμένη ηλεκτρονική συσκευή, στοιχείο που μας οδηγεί να υποστηρίξουμε ότι οι θέσεις των νηπιαγωγών δεν αφορούν εντέλει τις ΤΠΕ, αλλά μόνο τον Η.Υ. Το αποτέλεσμα αυτό ερμηνεύεται κυρίως από τις περιορισμένες γνώσεις των νηπιαγωγών για τις ΤΠΕ και τη χρήση τους στο σχολείο.

Τα συμπεράσματα της έρευνάς μας αυτής δεν μπορούν να γενικευτούν λόγω του μικρού αριθμού των υποκειμένων, του συμπτωματικού τρόπου επιλογής τους και της περιορισμένης γεωγραφικής περιοχής από την οποία προέρχονται. Ωστόσο σημειώνουμε τη σύμπτωση κύριων αποτελεσμάτων της έρευνας αυτής με εκείνα σχετικών ερευνών και επισημαίνουμε

ότι, όσον αφορά την έρευνά μας, προέκυψαν από συμμετέχουσες-νηπιαγωγούς που διαθέτουν Η.Υ. στο νηπιαγωγείο τους.

Έτσι, η δική μας έρευνα επικεντρωμένη σε πληθυσμό με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά δείχνει την ανάγκη ευρύτερης διερεύνησης της αξιοποίησης των Η.Υ. στα σχολεία που έχουν ήδη εξοπλιστεί: προετοιμάζει το έδαφος για τη διενέργεια επόμενων ερευνών σχετικών είτε με άλλες πτυχές της εισαγωγής των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση είτε με τη συγκριτική αντιμετώπιση των απόψεων άλλων πληθυσμών για τα ίδια θέματα. Η παρατήρηση, η σύνταξη ημερολογίου σχετικά με τη χρήση του Η.Υ. στο νηπιαγωγείο θα μας δώσει ενδιαφέρουσες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιείται από νηπιαγωγούς και παιδιά. Η μέτρηση του άγχους των νηπιαγωγών απέναντι στον Η.Υ., θα μας πληροφορήσει για τη σχέση τους μαζί του και για τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν την εισαγωγή του στην Προσχολική Εκπαίδευση. Επίσης, η διερεύνηση του το παιδαγωγικού κλίματος της τάξης, του αριθμού των μαθητών της τάξης, της συνύπαρξης νηπίων και προνηπίων στην προσχολική τάξη θα μας επιτρέψει να διακρίνουμε και την επίδραση άλλων παραγόντων στην χρήση του Η.Υ. στο νηπιαγωγείο. Η εξέταση της επίδρασης της επιμόρφωσης των νηπιαγωγών στους υπολογιστές όσον αφορά τις σχετικές δεξιότητες και δράσεις τους θα ήταν μια εξίσου αξιοσημείωτη αλλά επίπονη έρευνα.

Τέλος, φαίνεται ότι είναι αναγκαία η συνεχής επιμόρφωση των νηπιαγωγών, προσανατολισμένη στην ιδιαίτερη φύση της επαγγελματικής τους ειδικότητας. Τα επιμορφωτικά προγράμματα, που θα σχεδιασθούν, πρέπει να δίνουν έμφαση στην αξιοποίηση των ΤΠΕ κατά την εκπαιδευτική διαδικασία (Ζαράνης & Οικονομίδης, 2008).

Η συνεχής επιμόρφωση των νηπιαγωγών, ο κατάλληλος εξοπλισμός των νηπιαγωγείων και η τεχνική κάλυψη από ειδικούς, θεωρούμε ότι μπορούν να οδηγήσουν τις νηπιαγωγούς στις ποικίλες χρήσεις του Η.Υ. στα σχολεία τους.

Αναφορές

- Baron, G., Bruillard, E., & Chaptal, A. (1997). From personal use to classroom use - implications for teacher education in France. In D. Passey & B. Samways (eds.), *Information Technology. Supporting Change Through Teacher Education* (pp. 161-168), London: Chapman & Hall.
- Dublin, P., Pressman, H., Barnett, E., & Woldman, E. (1994). *Integrating computers into the classroom: Early childhood*. New York: Harper Collins College Publishers.
- Ellison, T. S. (1993). *Early childhood teacher attitudes toward computers and computer use*. Unpublished doctoral dissertation, The University of South Carolina.
- Fletcher-Finn, C., & Gravatt, B. (1995). The efficacy of computer assisted instruction (CAI): A meta-analysis. *Journal of Educational Computing Research*, 12(3), 219-242.
- Groves, M., Jarnigan, M., & Eller, K. (1998). *But how do we use it?: Discovering hidden barriers and unanticipated successes in integrating computers in a preschool curriculum*. Knoxville, TN: University of Tennessee. ERIC Document Reproduction Service, No. ED 424 998.
- Haugen, K. (1998). Using technology to enhance early learning experience. *Child Care Information Exchange*, 12(3), 47-56.
- Johnson, K.G., Lonberger, R., & Parana, J. (2000). Preparing preservice teachers for the technological classroom: A school-college partnership. *Journal of Technology and Teacher Education*, 5(2), 91 -109.
- Killian, J., Nelson, J., & Byrd, D (1986). Child's play: Computers in early childhood programs. *The Computing Teacher*, 14(1), 13-16.
- Landerholm, E. (1994). *Early childhood teachers' computer attitudes, knowledge, and practices*. Chicago, IL: Northeastern Illinois University. ERIC Document Reproduction Service, No. ED 377 983.
- Liang, P., & Johnson, J. (1999). Using technology to enhance early literacy through play. *Computers in Schools*, 15(1), 55-64.
- Makrakis, V. (1997). Perceived relevance of Information Technology courses to prospective teachers' professional needs: the case of Greece. *Journal of Information Technology for Teacher Education*, 6(2).

- Mikropoulos, T. A., Kossivaki, P., Katsikis, A., & Savranides, C. (1994). Computers in preschool education: An interactive environment. *Journal of Computing in Childhood Education*, 5(3/4), 339-351.
- Nanlohy, P. (1997). An adventure in integrating educational computing within teacher education. In D. Passey & B. Samways (eds.), *Information Technology. Supporting Change through Teacher Education* (pp. 319-325). London: Chapman & Hall.
- Neuendorf, K. (2002). *The content analysis guidebook*. London: Sage.
- Passey, D. (2001). Developing home - school links: implications for learners, learning and learning support. In H. Taylor & P. Hagenbirk (eds.), *Information and Communication Technologies in Education. The School of Future. IFIP TC3/WG3.1 International Conference on the Bookmark of the School of the Future* (pp. 159-176). Vina del Mar, Chile, Boston: Kluwer Academic Publishers.
- Powell, J. (1999). Computers and early childhood inservice teachers: A 10-year follow-up study. *Information Technology in Childhood Education*, 193-209.
- Sexton, D., King, N., Aldridge J., & Goodstadt-Killoran, I. (1999). Measuring and evaluating early childhood prospective practitioners' attitudes toward computers. *Family Relations*, 48(3), 277-286.
- Shiple, D. (1990). *Computer Education for teachers of young children: A Developmentally-based training module*. Unpublished doctoral dissertation, Nova University.
- Specht, J., Wood, E., & Willoughby, T. (1999). *Computer training for early childhood educators*. Montreal, Canada: The Social Science and Humanities Research Council of Canada. ERIC Document Reproduction Service, No. ED 435 481.
- Tsitouridou, M., & Vryzas, K. (2004). The prospect of integrating ICT into the education of young children the views of Greek early childhood teachers. *European Journal of Teacher Education*, 27(1), 29-45.
- Williams D., Coles L., Wilson, K., Richardson, A., & Tuson, J. (2000). Teachers and ICT: current use and future needs. *British Journal of Educational Technology*, 31(4), 307-320.
- Βουσιάδου, Σ. (2006). Παιδιά, Σχολεία και Υπολογιστές. Προοπτικές, Προβλήματα και Προτάσεις για την Αποτελεσματικότερη Χρήση των Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση. Αθήνα: Gutenberg.
- Γερμανός, Δ. & Κλιάπης, Π. (2002). Οι στάσεις των εκπαιδευτικών του πιλοτικού Προγράμματος «Ολοήμερο Σχολείο» για την εισαγωγή των υπολογιστών στο σχολείο τους. Στο Α. Παπάς, Α. Τσιπλητάρης, Ν. Πετρουλάκης, Κ. Χάρης, Σ. Νικόδημος, & Ν. Ζούκης (επιμ.), *Πρακτικά του 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος* (τ. Β', σ. 514 -530). Αθήνα: Ατραπός.
- Γκρίτσι, Φ, Καμπεζά, Μ., & Κότσαρη, Μ. (2000). Απόψεις των νηπιαγωγών για τη χρήση του υπολογιστή στην πρώτη σχολική ηλικία. Στο Β. Κόμης (επιμ.), *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση. Εισηγήσεις στο 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή "Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση"* (σ. 601-607), Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, ΠΠΠΕ.
- Δαγδιλέλης, Β., & Κασκάλης, Θ. (2001). Οι ΤΠΕ και η αλλαγή του σχολικού περιβάλλοντος στον 21^ο αιώνα. Στο Κ. Ουζούνης & Α. Καραφύλλης (επιμ.), *Πρακτικά Συνεδρίου Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης "Ο Δάσκαλος του 21^{ου} Αιώνα στην Ευρωπαϊκή Ένωση"* (σ. 221-228), Ξάνθη: Σπανίδης.
- Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π., & Μπασαγιάννη, Ε. (2006). *Οδηγός Νηπιαγωγού. Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί. Δημοουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης*. ΥΠΕΠΘ - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Διαμαντάκη, Κ., Ντάβου, Μ., & Πανούσης, Γ. (2001). *Νέες Τεχνολογίες και Παλαιοί Φόβοι στο Σχολικό Σύστημα*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Ζαράνης, Ν., & Οικονομίδης, Β. (2008). *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Προσχολική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Καράμνηας, Ι. (2007). Απόψεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών της Περιφέρειας Αττικής για τη διδακτική αξιοποίηση του διαδικτύου στο δημοτικό σχολείο. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 149, 138-156.
- Καστής, Ν. (επιμ.), (2001). *Νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας στη Σχολική Εκπαίδευση. Η Ευρωπαϊκή και η Διεθνής Πραγματικότητα*. Αθήνα: Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη.
- Κολτσάκης, Ε. (2007). Διερεύνηση των περιορισμών και των δυνατοτήτων μιας σχολικής μονάδας και των εκπαιδευτικών της σχετικά με την παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ: μια μελέτη περίπτωσης. Στο Δ. Χατζηδήμου, Κ. Μπίκος, Π. Στραβάκου & Κ. Χατζηδήμου (επιμ.), *Πρακτικά του 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος* (τ. Β', σ. 53 -58). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

- Κόμης, Β., & Παπανδρέου, Μ. (2005). Οι Τεχνολογίες Της Πληροφορίας Και Των Επικοινωνιών στην Προσχολική Εκπαίδευση: μια κριτική προσέγγιση του διαθεματικού ενιαίου πλαισίου προγράμματος σπουδών. *Ερευνώντας τον Κόσμο του Παιδιού*, 6, 59-75.
- Κουστουράκης, Γ., Παναγιωτακόπουλος, Χ., & Κατσιλλής, Γ. (2000). Κοινωνιολογική προσέγγιση του αυτοαξιολογούμενου στρες σε δασκάλους εξαιτίας της εισόδου των «Νέων Τεχνολογιών» στην εκπαιδευτική διαδικασία: Η περίπτωση του «άγχους για τους υπολογιστές». *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 110, 122-131.
- Κυρίδης, Α., Δρόσος, Β., Ντίνας Κ., Μαρσέλλου, Β., & Νικούση, Σ. (2003). Η Πληροφοριακή και Επικοινωνιακή Τεχνολογία (Π.Ε.Τ.) στο νηπιαγωγείο. Οι απόψεις των νηπιαγωγών για την εισαγωγή της Π.Ε.Τ. στο ελληνικό νηπιαγωγείο. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 130, 131-140.
- Μακράκης, Β. (2002). Ενσωματώνοντας τη νέα τεχνολογία στην εκπαιδευτική διαδικασία: η ανάπτυξη ενός εποικοδομητικού υπερμεσικού μαθήματος για την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών. Στο Ε. Κούρτη (επιμ.), *Η Έρευνα στην Προσχολική Εκπαίδευση. Τόμος Γ', Ποιότητα, Προβλήματα και Οργάνωση της Προσχολικής Εκπαίδευσης* (σ. 271-277). Αθήνα: Τυπωθήτω - Γ. Δαρδανός.
- Μαργετουσαάκη, Α. (2002). Ο υπολογιστής-εργαλείο. Αναπαραστάσεις φοιτητών και εκπαιδευτικών. Στο Ε. Κούρτη (επιμ.), *Η Έρευνα στην Προσχολική Εκπαίδευση. Τομ. Γ', Ποιότητα, Προβλήματα και Οργάνωση της Προσχολικής Εκπαίδευσης* (σ. 279-291). Αθήνα: Τυπωθήτω - Γ. Δαρδανός.
- Μικρόπουλος, Τ. (2006). *Ο Υπολογιστής ως Γνωστικό Εργαλείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπίκος Κ., (1995), *Εκπαιδευτικοί και Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές: Στάσεις ελλήνων εκπαιδευτικών απέναντι στην εισαγωγή ηλεκτρονικών υπολογιστών στη Γενική Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Ντολιοπούλου, Ε. (2002). *Σύγχρονες Τάσεις της Προσχολικής Αγωγής*. Αθήνα: Τυπωθήτω - Γ. Δαρδανός.
- Παγγέ, Τ. (2002). *Θέματα στο Διαδίκτυο Προσχολικής και Πρωτοσχολικής Ηλικίας*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκπαίδευση.
- Παπαβασιλείου, Β., & Τσιατσιάνας, Χ. (2001). Οι νέες τεχνολογίες στο δημοτικό σχολείο. Στο Κ. Ουζούνης & Α. Καραφύλλης (επιμ.), *Πρακτικά Συνεδρίου Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης "Ο Δάσκαλος του 21^{ου} Αιώνα στην Ευρωπαϊκή Ένωση"* (σ. 450-462), Ξάνθη: Σπανίδης.
- Παπαδάκης, Σ., & Χατζηπέρης, Ν. (2005). *Βασικές Δεξιότητες στις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας*. Αθήνα: ΥΠ.ΕΘ.Π. - ΠΙ.
- Παπαδόπουλος, Ι. (2001). Καταγράφοντας τη σχέση των εκπαιδευτικών με τη νέα τεχνολογία. *Παιδαγωγικός Λόγος*, 3, 7-27.
- Ράπτης, Α. & Ράπτη, Α. (2004). *Μάθηση και Διδασκαλία στην εποχή της Πληροφορίας*. Αθήνα. (ΥΠΕΠΘ - ΠΙ (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο και Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.